

PRAWO KONSTYTUCYJNE

SEMESTR ZIMOWY 2016/2017

mgr Anna Kuchciak

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, dalej: Regulamin Sejmu

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. – Regulamin Senatu, dalej: Regulamin Senatu

U S T A W A

Art. 87 ust.1 Konstytucji RP

źródło prawa **powszechnie obowiązującego**

PO KONSTYTUCJI NAJWYŻSZA MOC PRAWNA

OGÓLNY CHARAKTER

(zob. np. orzeczenie TK z 21 listopada 1994 r., sygn. akt K 6/94)

UCHWALANA PRZEZ PARLAMENT W RAMACH SPECJALNEJ PROCEDURY

ALÉ:

ART. 234 KONSTYTUCJI RP

! ROZPORZĄDZENIE Z MOCĄ USTAWY !

- wydaje **Prezydent** (wniosek Rady Ministrów),
 - jedynie w czasie stanu wojennego,
 - jeżeli Sejm nie może zebrać się na posiedzenie,
- podlega zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu,
 - + art. 228 ust. 6 Konstytucji RP.

U S T A W A

W UJĘCIU
MATERIALNYM

W UJĘCIU
FORMALNYM

INICJATYWA USTAWODAWCZA PRZYSŁUGUJE (art. 118 Konstytucji RP) :

POSŁOM (grupie co najmniej 15 posłów lub komisji sejmowej – art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu, nie przysługuje komisji śledczej – art. 136e Regulaminu Sejmu),

SENATOWI (uchwała całej izby, wniosek komisji lub co najmniej 10 senatorów – art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu),

PREZYDENTOWI (zob. także art. 144 ust. 3 pkt 4 Konstytucji RP),

RADZIE MINISTRÓW (wyłączna inicjatywa ustawodawcza w zakresie m.in. ustawy budżetowej – zob. art. 221 Konstytucji RP) ,

GRUPIE CO NAJMNIEJ 100 TYS. OBYWATELI MAJĄCYCH PRAWO WYBIERANIA DO SEJMU (zob. także art. 62 Konstytucji RP)

zob., np.: wyrok TK z 23 lutego 1999 r., sygn. akt K 25/98

OBYWATELSKA INICJATYWA USTAWODAWCZA

ustawa z 24 czerwca 1999 r. wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U. z 1999 r., Nr 62, poz. 688 z późn. zm.)

KOMITET INICJATYWY USTAWODAWCZEJ

(utworzony przez grupę co najmniej 15 obywateli polskich mających prawo wybierania do Sejmu + pisemne oświadczenie o przystąpieniu do komitetu) – art. 5

po zebraniu **1 tys. podpisów** ^{pełnomocnik} _{komitetu} → **zawiadomienie** Marszałka Sejmu o utworzeniu komitetu (art. 6 ust. 1)

→ braki formalne zawiadomienia – art.6 ust. 5

nieusunięcie braków w terminie 14 dni - odmowa przyjęcia zawiadomienia (umotywowane postanowienie Marszałka Sejmu)

może być zaskarżone przez pełnomocnika komitetu do **Sądu Najwyższego** w terminie 14 dni od daty doręczenia → **treść projektu nie może być zmieniona** - art. 7 ust. 2

→ kampania promocyjna

→ projekt ustawy musi być **wyłożony do wglądu** w miejscu zbierania podpisów obywateli (art. 9 ust. 1)

→ **3 m-ce** (art. 10 ust. 2)

→ po zebraniu **100 tys. podpisów** → **projekt ustawy** (wraz

z **wykazem podpisów**) przekazywany Marszałkowi Sejmu (kieruje do I czytania – art. 10 ust. 3)

→ **zmieniona treść** projektu ustawy lub uzasadnienia – art. 11

→ **uzasadnione wątpliwości co do prawidłowości** złożenia wymaganej liczby **podpisów** - art. 12 (Państwowa Komisja Wyborcza)

! art. 3, art. 4 ust.3, art. 13!

!art. 36 ust. 1c Regulaminu Sejmu!

PROJEKT USTAWY

!art. 118 ust. 3 Konstytucji! – skutki finansowe wykonania ustawy
forma pisemna, na ręce Marszałka Sejmu (art. 34 ust. 1 Regulaminu Sejmu)

dołączone do projektu ustawy **UZASADNIENIE powinno** (art. 34 ust. 2 Regulaminu Sejmu):

- 1) wyjaśniać potrzebę i cel wydania ustawy,
 - 2) przedstawiać rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana,
 - 3) wykazywać różnicę pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym,
 - 4) przedstawiać przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne,
 - 5) wskazywać źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
 - 6) przedstawiać założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych,
 - 7) zawierać oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej;
- + wyniki przeprowadzonych konsultacji (art. 34 ust. 3 Regulaminu Sejmu)
 (ponadto: art. 34 ust. 4 – 4b Regulaminu Sejmu)

MARSZAŁEK SEJMU

→ może zwrócić wnioskodawcy projekt ustawy, jeżeli dołączone do projektu uzasadnienie nie odpowiada wymogom (art. 34 ust. 7 Regulaminu Sejmu)

→ art. 34 ust. 8 Regulaminu Sejmu

Projekty, co do których istnieje wątpliwość, czy nie są sprzeczne z prawem, w tym z prawem Unii Europejskiej lub podstawowymi zasadami techniki prawodawczej, Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu, może skierować celem wyrażenia opinii do Komisji Ustawodawczej. Komisja może większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy członków Komisji zaopiniować projekt jako niedopuszczalny. Projektowi zaopiniowanemu jako niedopuszczalny Marszałek Sejmu może nie nadać dalszego biegu.

art. 119 Konstytucji RP

1. *Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach.*

zob. np. wyrok TK z 16 kwietnia 2009 r., sygn. akt P 11/08

2. *Prawo wnoszenia poprawek do projektu ustawy w czasie rozpatrywania go przez Sejm przysługuje wnioskodawcy projektu, posłom i Radzie Ministrów.*

zob. np. wyrok TK z 24 marca 2004 r., sygn. akt K 37/03

3. *Marszałek Sejmu może odmówić poddania pod głosowanie poprawki, która uprzednio nie była przedłożona komisji.*

4. *Wnioskodawca może wycofać projekt ustawy w toku postępowania ustawodawczego w Sejmie do czasu zakończenia drugiego czytania projektu.*

I CZYTANIE

← autopoprawka –
 art. 36 ust. 1a Regulaminu Sejmu

nie wcześniej niż 7. dnia od doręczenia posłom druku projektu (chyba, że Sejm lub komisja postanowią inaczej) – art. 37 ust. 4 Regulaminu Sejmu;
 obejmuje (art. 39 ust. 1 Regulaminu Sejmu):
 uzasadnienie projektu przez wnioskodawcę,
 debatę w/s ogólnych zasad projektu,
 pytania posłów i odpowiedzi wnioskodawcy.

NA POSIEDZENIU SEJMU

(art. 37 ust. 2-3 Regulaminu Sejmu)

projekty ustaw: o zmianie Konstytucji, budżetowych, podatkowych, dot. wyboru Prezydenta, Sejmu i Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, regulujących ustrój i właściwość władz publicznych, a także kodeksów; również inne projekty ustaw, jeżeli przemawiają za tym ważne względy (może skierować Marszałek Sejmu)

NA POSIEDZENIU KOMISJI SEJMOWEJ

art. 39 ust. 2
 Regulaminu Sejmu

SKIEROWANIE
 PROJEKTU DO KOMISJI

ODRZUCENIE
 PROJEKTU W CAŁOŚCI

WYŚLUCHANIE PUBLICZNE

Dział II

Rozdział 1a Regulaminu Sejmu

WYŚLUCHANIE PUBLICZNE

- może zostać przeprowadzone w odniesieniu do projektu ustawy;
- **uchwała** w/s przeprowadzenia wysłuchania publicznego ← **komisja**, do której projekt został skierowany do rozpatrzenia;
- art. 70a ust. 4 Regulaminu Sejmu - *Uchwała o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego może zostać podjęta po zakończeniu pierwszego czytania projektu, a przed rozpoczęciem jego szczegółowego rozpatrywania.*
- podmioty mające prawo wzięcia udziału w wysłuchaniu publicznym → art. 70b Regulaminu Sejmu;

+ ustawa z 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz.U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.).

Art. 120 Konstytucji RP

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

SENACKI ETAP PROCESU USTAWODAWCZEGO

art. 54 – 56 Regulaminu Sejmu
art. 68 – 69 Regulaminu Senatu

art. 121 Konstytucji RP

1. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi.

skierowanie przez Marszałka Senatu ustawy uchwalonej przez Sejm do właściwych komisji senackich (art. 68 ust. 1 Regulaminu Senatu)

art. 68 ust. 2 Regulaminu Senatu

*Komisje po rozpatrzeniu ustawy przygotowują w terminie **nie dłuższym niż 18 dni**, a w przypadku ustawy wniesionej jako projekt pilny oraz ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej – w terminie wyznaczonym przez Marszałka Senatu, **projekt uchwały Senatu** w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm, w którym **proponują**:*

- przyjęcie ustawy bez poprawek albo
- wprowadzenie do jej tekstu poprawek, albo
- odrzucenie ustawy.

2. Senat **w ciągu 30 dni** od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez zmian, uchwalić poprawki albo uchwalić odrzucenie jej w całości. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy nie podejmie stosownej uchwały, ustawę uznaje się za uchwaloną w brzmieniu przyjętym przez Sejm.

uchwała o wprowadzeniu poprawek
(senackie poprawki, zob. np. wyrok TK z 20 lipca 2006 r., sygn. akt K 40/05)
uchwała o odrzuceniu ustawy

uchwała o przyjęciu bez poprawek
brak stosownej uchwały

Marszałek Sejmu

komisja sejmowa
(sprawozdanie)

3. Uchwałę Senatu **odrzucającą** ustawę albo poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu, uważa się za **przyjętą**, jeżeli Sejm **nie odrzuci jej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów**.

przyjęcie/odrzucenie poprawek Senatu
odrzucenie uchwały Senatu odrzucającej ustawę

MARSZAŁEK
SEJMU

przyjęcie uchwały Senatu
odrzucającej ustawę

PREZYDENCKI ETAP PROCESU USTAWODAWCZEGO

Art. 122 Konstytucji RP

1. Po zakończeniu postępowania określonego w art. 121 **Marszałek Sejmu przedstawia uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej.**

2. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w **ciągu 21 dni** od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w **Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.**

3. Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej **może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją.** Prezydent Rzeczypospolitej **nie może odmówić podpisania** ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.

4. Prezydent Rzeczypospolitej **odmawia podpisania** ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją. Jeżeli jednak **niezgodność z Konstytucją dotyczy poszczególnych przepisów ustawy**, a Trybunał Konstytucyjny **nie orzeknie, że są one nierozdzielnie związane z całą ustawą**, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, **podpisuje ustawę z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją** albo zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

5. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej **nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego** w trybie ust. 3, może z **umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia.** Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów Prezydent Rzeczypospolitej w **ciągu 7 dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.** W razie ponownego uchwalenia ustawy przez Sejm Prezydentowi Rzeczypospolitej **nie przysługuje prawo wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego** w trybie ust. 3.

6. Wystąpienie Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją lub z wnioskiem do Sejmu o ponowne rozpatrzenie ustawy **wstrzymuje bieg, określonego w ust. 2, terminu do podpisania ustawy.**

PREWENCYJNA KONTROLA
KONSTYTUCYJNOŚCI PRAWA
(zob. np. postanowienie TK z 7 marca 1995 r., sygn. akt K 3/95)

WETO PREZYDENCKIE
(art. 224 ust. 1 zd. 2 Konstytucji RP - !nie dotyczy ustawy budżetowej i ustawy o provizorium budżetowym!)

↓

Marszałek Sejmu

↓

komisja sejmowa
(sprawozdanie)

art. 88 ust. 1 Konstytucji RP → warunkiem wejścia w życie ustawy jest jej **O G Ł O S Z E N I E**

↓
Dziennik Ustaw RP

+ ustawa z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (t.j.: Dz.U. z 2016 r., poz. 296)

art. 219 Konstytucji RP

1. Sejm uchwala budżet państwa na rok budżetowy w formie **ustawy budżetowej**.
2. Zasady i tryb opracowania projektu budżetu państwa, stopień jego szczegółowości oraz wymagania, którym powinien odpowiadać projekt ustawy budżetowej, a także zasady i tryb wykonywania ustawy budżetowej określa ustawa.
3. W wyjątkowych przypadkach dochody i wydatki państwa w okresie krótszym niż rok może określać ustawa o prowizorium budżetowym. Przepisy dotyczące projektu ustawy budżetowej stosuje się odpowiednio do projektu ustawy o prowizorium budżetowym.
4. Jeżeli ustawa budżetowa albo ustawa o prowizorium budżetowym nie weszły w życie w dniu rozpoczęcia roku budżetowego, Rada Ministrów prowadzi gospodarkę finansową na podstawie przedłożonego projektu ustawy.

art. 221 Konstytucji RP

Inicjatywa ustawodawcza w zakresie ustawy budżetowej, ustawy o prowizorium budżetowym, zmiany ustawy budżetowej, ustawy o zaciąganiu długu publicznego oraz ustawy o udzielaniu gwarancji finansowych przez państwo przysługuje **wyłącznie Radzie Ministrów**.

art. 222 Konstytucji RP

Rada Ministrów przedkłada Sejmowi **najpóźniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego** projekt ustawy budżetowej na rok następny. W wyjątkowych przypadkach możliwe jest późniejsze przedłożenie projektu.

art. 223 Konstytucji RP

Senat może uchwalić poprawki do ustawy budżetowej **w ciągu 20 dni** od dnia przekazania jej Senatowi.

Art. 224 Konstytucji RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje **w ciągu 7 dni** ustawę budżetową albo ustawę o prowizorium budżetowym przedstawioną przez Marszałka Sejmu. Do ustawy budżetowej i ustawy o prowizorium budżetowym **nie stosuje się przepisu art. 122 ust. 5.** → WETO PREZYDENTA
2. W przypadku zwrócenia się Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed jej podpisaniem, Trybunał orzeka w tej **sprawie nie później niż w ciągu 2 miesięcy** od dnia złożenia wniosku w Trybunale.

Art. 225 Konstytucji RP

Jeżeli **w ciągu 4 miesięcy** od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy budżetowej nie zostanie ona przedstawiona Prezydentowi Rzeczypospolitej do podpisu, Prezydent Rzeczypospolitej **może w ciągu 14 dni zarządzić skrócenie kadencji Sejmu**.

art. 123 Konstytucji RP

1. **Rada Ministrów** może uznać uchwalony przez siebie **projekt ustawy za pilny, z wyjątkiem projektów ustaw podatkowych, ustaw dotyczących wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu, Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, ustaw regulujących ustrój i właściwość władz publicznych, a także kodeksów**.
2. Regulamin Sejmu oraz regulamin Senatu określają odrębności w postępowaniu ustawodawczym w sprawie projektu pilnego.
3. W postępowaniu w sprawie ustawy, której projekt został uznany za pilny, termin jej rozpatrzenia przez Senat wynosi **14 dni**, a termin podpisania ustawy przez Prezydenta Rzeczypospolitej wynosi **7 dni**.

Dział II

Rozdział 2 Regulaminu Sejmu

POSTĘPOWANIE Z PILNYMI PROJEKTAMI USTAW

art. 71 - 80

art. 72 ust. 1 – Marszałek Sejmu zarządza drukowanie pilnych projektów ustaw niezwłocznie po ich otrzymaniu.

art. 73 ust. 1 – możliwość zarządzenia przez Marszałka Sejmu przeprowadzenie I czytania bez zachowania 7-dniowego terminu

art. 73 ust. 2 – ustalenie przez Marszałka Sejmu nie dłuższego niż 30-dniowego terminu na przedstawienie sprawozdania komisji

art. 75 – możliwość wycofania przez Radę Ministrów klauzuli pilności przed rozpoczęciem II czytania

UCHWALANIE KODEKSÓW

Dział II

Rozdział 4 Regulaminu Sejmu

POSTĘPOWANIE Z PROJEKTAMI KODEKSÓW

art. 87 – 95

art. 90 ust. 1 – dla rozpatrzenia m.in. projektów kodeksów można powołać Komisję Nadzwyczajną

art. 92 ust. 1

Komisja Nadzwyczajna powołuje zespół stałych ekspertów, z których 1/3 wskazuje wnioskodawca projektu kodeksu.

Opracowano na podstawie:

→ Banaszak B., „Prawo konstytucyjne”, Warszawa 2015 r.;

→ Banaszak B., „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz”, Warszawa 2012 r.;

→ Garlicki L., „Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu”, Warszawa 2016 r.